

3. НАУКОВІ СЕМІНАРИ-ПРАКТИКУМИ

Віра Петрівна Чудакова,
науковий співробітник лабораторії
профільного навчання і профорієнтації
Інституту педагогіки НАПН України,
науковий кореспондент Інституту психології
імені Г. С. Костюка НАПН України;
психолог, тренер, ст. викладач, консультант, коуч
м. Київ, Україна

УДК 159.9:37.07:005.95:001.895

*Продовження публікації, початок у № 2; 3–4; 5; 6; 7 за 2012 р.;
у № 1(8); 2(9); 3(10); 6(13); 7 (14); 8–9 (15–16); 10 (17); 11(18); 12(19) за 2013 р.;
у № 1 (20); № 2 (21); № 3 (22), № 4 (23), № 5 (24); № 6 (25); № 7 (26) за 2014 рік.*

ДІАГНОСТИЧНО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ ДОСЛІДЖЕННЯ «РІВНЯ СУБ'ЄКТИВНОГО ЛОКУСУ КОНТРОЛЮ» ПАРАМЕТРА СФОРМОВАНOSTІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Й КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

VI частина

*початок № 3 (22), № 4 (23), № 5 (24), № 6 (25), № 7 (26) за 2014 р.,
продовження у наступних номерах*

В статтє представлен общий дизайн, алгоритм, описание диагностическо-интерпретационного компонента исследования «уровня субъективного локуса контроля», который является составной интегральной характеристикой «самосознания себя как профессионала», что в свою очередь является критерием сформированности психологической готовности к инновационной деятельности и конкурентоспособности личности.

Ключевые слова: *инновационная деятельность, психологическая готовность к инновационной деятельности, критерии, интегральная характеристика «самосознания себя как профессионала», «локус контроля», «уровень субъективного локуса контроля».*

This article presents the overall design, algorithm of description diagnostic and interpretive component of the study "level of subjective locus of control", which is an integral characteristic of "identity yourself as a professional," which, in turn, is the criterion of formation of psychological readiness for innovation and competitiveness of the individual.

Key words: *innovation, psychological readiness for innovation, criteria integral characteristic of «self-awareness of yourself as a professional», «locus of control», «the level of subjective locus of control».*

У цьому номері пропонуємо розглянути шосту частину публікації, де ретельно розглянемо:

▪ Діагностично-інтерпретаційний і прогностичний компоненти (блоки) дослідження «рівня суб'єктивного локусу контролю» за допомогою другого варіанта методів психологічної діагностики, у якій ретельно описані та представлені:

– алгоритм визначення локусу контролю за допомогою методики «Рівень суб'єктивного контролю» (2РСК) за 7 шкалами і його вплив на формування готовності до інноваційної діяльності й конкурентоздатності особистості;

– опис тесту опитувальника;

– аналіз, обробка та інтерпретація результатів дослідження.

▪ Визначення загальної оцінки дослідження суб'єктивного локусу контролю і його переведення у бал АДГІД (бал алгоритму дослідження готовності до інноваційної діяльності).

▪ Визначення загального результату дослідження інтегральної характеристики «самоусвідомлення себе як професіонала» як критерію сформованості готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості у швидкозмінних умовах.

У наступних номерах буде опубліковано продовження публікації, де розкриємо інформаційний, діагностично-інтерпретаційний і прогностичний компоненти дослідження інтегральної характеристики «рівня прагнення до самоактуалізації і ставлення до самовдосконалення», а також дослідження «мотиваційних характеристик» (мотиваційний профіль; мотиваційна тенденція особистості: споживча; особистісно-розвиваюча або виробнича направленість мотивації) та дослідження «індивідуально-психологічних особливостей та емоційно-вольового контролю» – критеріїв сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості.

Продовжуємо висвітлення досвіду впровадження у практику діяльності освітніх організацій різних типів моделей і технологій формування готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності. У попередніх випусках журналу «Освіта і розвиток обдарованої особистості» виконано наступну роботу [10–19]:

1) у № 2, 2012 р., представлено майстер-клас «Коучинг, як засіб розвитку обдарованої особистості та формування успішних життєвих стратегій».

2) у № 3–4, 2012 р., висвітлено загальну характеристику науково-методичного забезпечення психолого-організаційної технології формування готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності;

3) у № 5; 6; 7, 2012 р., описано покроковий алгоритм дослідження експертизи рівня розвитку педагогічного колективу та його вплив на організаційно-інноваційне середовище освітньої організації; структуру, особливості та критерії оцінювання соціально-психологічних характеристик рівня розвитку колективу, а також його інтегральні та первинні характеристики: *ціннісно-орієнтаційну зрілість колективу (А)* – рівень орієнтованості колективу на поточні досягнення (a_1), розвиток способів діяльності (a_2) та саморозвиток членів педагогічного колективу (a_3); *організованість колективу (Б)* – рівень відповідальності (b_1), спрацьованості (b_2), включення членів педагогічного колективу в управління (b_3); *згуртованість (об'єднаність) колективу (В)* – рівень єдності (спільності) орієнтацій (e_1), сумісності членів педагогічного колективу (e_2), потенційної стабільності (e_3);

4) у № 1 (8), 2013 р., подано загальну характеристику експертизи організаційно-інноваційного середовища освітньої організації; описано алгоритм проведення та інтерпретацію результатів експертизи за методикою «Оцінювання характеристик колективу»;

5) у № 2 (9), 2013 р., описано алгоритм проведення та інтерпретацію результатів експертизи організаційно-інноваційного середовища за методикою «Оцінювання мотиваційного середовища»;

6) у № 3 (10), 2013 р., описано алгоритм проведення та інтерпретацію результатів експертизи організаційно-інноваційного середовища за методикою «Оцінювання функції керівництва»;

7) у № 4 (11), 2013 р., подано програму спецкурсу (семінару-тренінгу) «Управлінська компетентність керівника з формування готовності педагогів до інноваційної діяльності в умовах освітнього середовища школи»;

8) у № 6 (13), 2013 р., представлено узагальнені результати експертизи організаційно-інноваційного середовища освітньої організації (діагностичного етапу), запропоновано опис і приклади оформлення експертної документації для ефективного проведення корекційного етапу дослідження;

9) у № 7 (14), 2013 р., представлено загальний дизайн моделей і технологій формування психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності та розробку науково-методичного забезпечення її впровадження в практику роботи освітніх організацій різних типів; розкрито та ретельно описано методи й етапи організації проведення дослідження, інтерпретацію обробки результатів емпіричних даних і алгоритм впровадження «1.2. Корекційної моделі створення сприятливого організаційно-інноваційного середовища освітньої організації»;

10) у № 8–9 (15–16), 2013 р., представлено алгоритм організації, проведення, обробки, інтерпретації результатів емпіричних даних дослідження «інноваційності» персоналу освітніх організацій як показника формування готовності до інноваційної діяльності та чинника формування конкурентоздатної особистості у швидкозмінних умовах; уперше опубліковано діагностичний інструментарій для оцінювання «інноваційності» – авторська методика «Експрес-діагностика інтегрального показника «інноваційність» (В. П. Чудакова); наведено приклади оформлення експериментальної документації – протоколи індивідуальних показників і профіль оцінки (граф-схеми) рівня інноваційності (позитивна, нульового рівня, негативна), а також тенденції інноваційності (спрямованості) (емоційно-практична та теоретико-інтелектуальна тенденції) за результатами факторного аналізу. Результати дослідження «інноваційності» забезпечили можливість визначити інноваційний потенціал персоналу освітніх організацій та з'ясувати, кого із них насамперед потрібно залучати до інноваційної діяльності для досягнення кращих результатів;

11) у № 10 (17), 2013 р., представлено покроковий алгоритм і загальний дизайн моделі експертизи та корекції психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності як чинника формування конкурентоздатної особистості;

12) у № 11 (18), 2013 р., 1 частина – представлено загальний дизайн, алгоритм, опис методів, аналіз, обробку та інтерпретацію результатів дослідження ставлення особистості до своєї професійної діяльності, що надає можливість з'ясувати складові інтегральної характеристики задоволеності своєю професійною діяльністю як критерію сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатної особистості. Ретельно описано інформаційно-смісловий компонент вивчення проблеми задоволеності професійною діяльністю;

13) № 12 (19), 2013 р., 2 частина – представлено діагностично-інтерпретаційний компонент дослідження інтегральної характеристики задоволеності професійною діяльністю як критерій готовності до інноваційної діяльності й конкурентоздатної особистості. У публікації ретельно описані теми:

- Алгоритм і опис методів дослідження ставлення особистості до своєї професійної діяльності;
- Аналіз, обробка та інтерпретація результатів дослідження: визначення ступеню задоволеності власною професією («Лк»), ставлення до службової перспективи («Сп»), ставлення до роботи у нинішній час («Нч»), ступеня задоволеності потреб особистості у процесі професійної діяльності («Сзп»);
- Алгоритм визначення сильних і слабких сторін мотиваційного середовища освітньої організації;
- Визначення загальну оцінку інтегральної характеристики задоволеності професійною діяльністю («Зпд»).

14) у № 1 (20), 2014 р., представлено загальний дизайн, алгоритм, опис методів, аналіз, обробку та інтерпретацію результатів дослідження ставлення особистості до себе як професіонала, що дає можливість з'ясувати складові інтегральної характеристики самоусвідомлення себе як професіонала, що є критерієм сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатної особистості.

15) у № 2 (21), 2014 р., представлено загальний дизайн, алгоритм, опис методів, аналізу, обробки та інтерпретації результатів експертизи та корекції дослідження «самооцінки» («Со»), що є складовою інтегральної характеристики «самоусвідомлення себе як професіонала», що є критерієм сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності й конкурентоспроможної особистості.

16) у № 3 (22), 2014 р., 1 частина публікації – представлено загального дизайну, алгоритму, опису методів дослідження «суб'єктивного локусу контролю», що є складовою інтегральної характеристики «самоусвідомлення себе як професіонала», що у свою чергу є критерієм сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності й конкурентоспроможної особистості.

17) у № 4 (23), 2014 р., 2 частина публікації – представлено складові інформаційно-сислового компоненту (блоку) дослідження «суб'єктивного локусу контролю», а саме: термінологічний апарат; концептуальні основи «локус контролю» інтегральної характеристики «самоусвідомлення себе як професіонала» – критерію сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості.

18) у № 5 (24), 2014 р., 3 частина публікації – представлено наступну частину інформаційно-сислового компоненту (блоку) дослідження «локусу контролю» – відмінні характеристичні особливості особистості з «інтернальним» і «екстернальним»

типом суб'єктивної локалізації контролю, як складової інтегральної характеристики «самоусвідомлення себе як професіонала» – критерію сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості.

19) у № 6 (25), 2014 р., 4 частина – представлено діагностично-інтерпретаційний та прогностичний компоненти (блоки) дослідження, за допомогою першого варіанта методів психологічної діагностики, «Суб'єктивного локусу контролю» (методика «1Слк»), що є складовою інтегральної характеристики «самоусвідомлення себе як професіонала», що у свою чергу є критерієм сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності й конкурентоспроможної особистості.

20) у № 7 (26), 2014 р., 5 частина – представлено інформаційно-сислового компонент дослідження рівня суб'єктивного локусу контролю за допомогою другого варіанта методів психологічної діагностики «Рівень суб'єктивного контролю» (2РСК), яка є інтегральною характеристикою «самоусвідомлення себе як професіонала», що в свою чергу є критерієм сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоспроможності особистості.

Мета цієї публікації – представлення загального дизайну, алгоритму, опису діагностично-інтерпретаційного компонента дослідження «рівня суб'єктивного локусу контролю» за допомогою другого варіанта методів психологічної діагностики «2РСК»; визначення загальної оцінки дослідження показника «суб'єктивного локусу контролю»; дослідження загальної оцінки інтегральної характеристики «самоусвідомлення себе як професіонала», що в свою чергу є критерієм сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоспроможності особистості.

Для реалізації поставленої мети використовувались такі методи наукового дослідження: аналіз літератури з проблеми; теоретичний аналіз проблеми; проведення пілотажного дослідження; психолого-педагогічний експеримент; психолого-педагогічні діагностичні методики; метод експертних оцінок; методи математичної статистики; метод активного соціально-психологічного навчання, коучингу.

Математична обробка даних здійснювалась за допомогою комп'ютерного пакету статистичних програм SPSS (версія 20).

Дослідження здійснювалось у межах виконання науково-дослідних тем Інституту педагогіки НАПН України: «Технологія формування готовності педагогів до інноваційної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах»; «Науково-методичне забезпечення формування готовності педагогів до діяльності в умовах освітнього середовища навчального закладу»; «Науково-методичне забезпечення формування конкурентоздатності особистості в умовах швидкозмінного середовища: соціально-профорієнтаційний аспект» [10–19].

Діагностичний компонент дослідження «рівня суб'єктивного локусу контролю»

У цій публікації ретельно розглянемо діагностично-інтерпретаційний компонент дослідження параметра «рівня суб'єктивного локусу контролю», що є складовою інтегральної характеристики «самоусвідомлення себе як персоналу» («Сам»), яка у свою чергу є критерієм сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності й конкурентоздатності особистості [10–13]

Суб'єктивним контролем називається схильність людини брати відповідальність на себе і покладати на інших людей за те, що з ними відбувається. На відміну від суб'єктивного, може існувати так званий *об'єктивний контроль подій*, за якого вони відбуваються, за певних обставин, випадку, незалежно від бажання людини. Ця методика оцінює, якою мірою людина готова брати на себе відповідальність за те, що відбувається з нею і навколо неї [1].

Опишемо процедуру проведення і обробки результатів дослідження за тестом-опитувальником «Рівень суб'єктивного локусу контролю» («2РСК»), автором якої є Є. Ф. Бажин, Е. А. Галинкіна, А. М. Еткінд. Ця експериментально-психологічна методика надає можливість порівняно швидко та ефективно оцінити сформований у респондентів (персоналу освітніх організацій) рівень суб'єктивного контролю над різними життєвими ситуаціями. Методика розроблена в НДІ ім. В. Бехтерева.

Опитувальник розроблено на основі концепції і шкали локусу контролю Дж. Роттера (Locus of control scale) і опубліковано Є. Ф. Бажиним у співавторстві в 1984 р [1]. Дана методика є істотно переробленим російськомовним варіантом шкали І – Е («Шкала інтернальності-екстернальності», розробленої Роттером, 1966 р.) [1–3; 5–7]. Ця шкала має низку очевидних переваг над шкалою Дж. Роттера за певними параметрами. Оскільки за Дж. Роттером локус контролю вважається універсальним стосовно будь-яких типів ситуацій, локус контролю однаковий і у сфері досягнень, і у сфері невдач. При розробці методики РСК автори виходили з того, що існує не лише односпрямоване поєднання локусу контролю у різноманітних за типом ситуаціях. У зв'язку з цим автори тесту запропонували виділити у методиці діагностики окремі семи субшкал, що надало змогу вимірювати локус контролю особистості у наступних сферах життєдіяльності: шкала «Ізаг» – загальна інтернальність; «Ід» – інтернальність в області досягнень; «Ін» – інтернальність в області невдач; «Іс» – інтернальність у сімейних стосунках; «Ів» – інтернальність у виробничих відношеннях; «Ім» – інтернальність у міжособистісних відношеннях; «Із» – інтернальність ставлення до здоров'я і хвороб [1–9].

Опис методів дослідження «рівня суб'єктивного локусу контролю».

Нижче наведемо текст тесту-опитувальника «Рівень суб'єктивного локусу контролю» [1; 4; 7–9].

Увага!!!

Текст тесту «Рівень суб'єктивного локусу контролю» подано в оригіналі – російською мовою, тому що такий варіант пройшов валідацію і перевірку надійності, тому переклад тексту опитувальника на іншу мову призведе до спотворення результатів дослідження

Тест-опросник «Уровень субъективного локуса контроля» (методика «2РСК»)

Инструкция:

Вам предлагается 44 утверждения, которые описывают различные способы интерпретации человеком наиболее часто встречающихся социальных ситуаций. Внимательно прочитайте каждое утверждение, оцените степень своего согласия или несогласия и проставьте в бланке для ответов цифру (или «да», «нет»), соответствующую вашему выбору.

1. Продвижение по службе больше зависит от удачного обстоятельства, чем от способностей и усилий человека.
2. Большинство разводов происходит оттого, что люди не захотели приспособиться друг к другу.
3. Болезнь – дело случая; если уж суждено заболеть, то ничего не поделаешь.
4. Люди оказываются одинокими из-за того, что сами не проявляют интереса и дружелюбия к окружающим.
5. Осуществление моих желаний часто зависит от везения.
6. Бесплезно предпринимать усилия для того, чтобы завоевать симпатию других людей.
7. Внешние обстоятельства – родители и благосостояние – влияют на семейное счастье не меньше, чем отношения супругов.
8. Я часто чувствую, что мало влияю на то, что происходит со мной.
9. Как правило, руководство оказывается более эффективным, когда полностью контролируются действия подчиненных, а не полагаются на их самостоятельность.
10. Мои отметки в школе чаще зависели от случайных обстоятельств (например, от настроения учителя), чем от моих собственных усилий.
11. Когда я строю планы, то я в общем верю, что смогу осуществить их.
12. То, что многим людям кажется удачей или везением, на самом деле является результатом долгих целенаправленных усилий.
13. Думаю, что правильный образ жизни может больше помочь здоровью, чем врачи и лекарства.
14. Если люди не подходят друг другу, то, как бы они ни старались, наладить семейную жизнь они все равно не смогут.
15. То хорошее, что я делаю, обычно бывает по достоинству оценено другими.

16. Дети вырастают такими, какими их воспитывают родители.
17. Думаю, что случай или судьба не играют важной роли в моей жизни.
18. Я стараюсь не планировать далеко вперед, потому что многое зависит от того, как сложатся обстоятельства.
19. Мои отметки в школе больше всего зависели от моих усилий и степени подготовленности.
20. В семейных конфликтах я чаще чувствую вину за собой, чем за противоположной стороной.
21. Жизнь большинства людей зависит от стечения обстоятельств.
22. Я предпочитаю такое руководство, при котором можно самостоятельно определять, что и как делать.
23. Думаю, что мой образ жизни ни в коей мере не является причиной моей болезни или болезней.
24. Как правило, именно неудачное стечение обстоятельств мешает людям добиться успеха в своем деле.
25. В конце концов, за плохое управление организацией ответственны сами люди, которые в ней работают.
26. Я часто думаю, что ничего не могу изменить в сложившихся отношениях в семье.
27. Если я очень захочу, то смогу расположить к себе почти любого.
28. На подрастающее поколение влияет так много разных обстоятельств, что усилия родителей по их воспитанию часто оказываются бесполезными.
29. То, что со мною случается, – это дело моих собственных рук.
30. Трудно бывает понять, почему руководители поступают так, а не иначе.
31. Человек, который не смог добиться успеха в своей работе, скорее всего не проявил достаточно усилий.
32. Чаще всего я могу добиться от членов моей семьи того, что я хочу.
33. В неприятностях и неудачах, которые были в моей жизни, чаще всего были виноваты другие люди, чем я сам.

34. Ребенка всегда можно уберечь от простуды, если за ним следить и правильно его одевать.
35. В сложных обстоятельствах я предпочитаю подождать, пока проблемы разрешатся сами собой.
36. Успех является результатом упорной работы и мало зависит от случая или везения.
37. Я чувствую, что от меня больше, чем от кого бы то ни было, зависит счастье моей семьи.
38. Мне всегда трудно было понять, почему я нравлюсь одним людям и не нравлюсь другим.
39. Я всегда предпочитаю принять решение и действовать самостоятельно, а не надеяться на помощь других людей или на судьбу.
40. К сожалению, заслуги человека остаются непризнанными, несмотря на все его старания.
41. В семейной жизни бывают такие ситуации, которые невозможно разрешить даже при самом сильном желании.
42. Способные люди, не сумевшие реализовать свои возможности, должны винить в этом только самих себя.
43. Многие мои успехи были возможны только благодаря помощи других людей.
44. Большинство неудач в моей жизни произошло от неумения, незнания или лени и мало зависело от везения или невезения.

Алгоритм проведения, аналіз, обробка та інтерпретація результатів дослідження

Дослідження рівня суб'єктивного локусу контролю проводиться методом тестування. Методика містить 44 пункти, що відповідає 7 субшкалам, що надають змогу вимірювати локус контролю особистості у наступних сферах життєдіяльності: субшкала «Ізаг» – загальна інтернальність; «Ід» – інтернальність у області досягнень; «Ін» – інтернальність у області невдач; «Іс» – інтернальність у сімейних стосунках; «Ів» – інтернальність у виробничих відношеннях; «Ім» – інтернальність у міжособистісних відношеннях; «Із» – інтернальність ставлення до здоров'я і хвороб [1–9].

Бланк збору експертної інформації

Нижче у таблиці 1 наведено приклад оформлення бланку збору відповідей емпіричної інформації індивідуальних показників респондента дослідження «Рівня суб'єктивного локусу контролю» за методикою «2РСК»

Таблиця 1

Індивідуальний протокол респондента № _____ дослідження «Рівня суб'єктивного локусу контролю» за методикою «2РСК»

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	44	42	43	44

Кожному респонденту видають бланк із текстом опитування, в якому пропонуються 44 твердження, відповіді на які свідчать про рівень суб'єктивного контролю у певної людини. З кожним із цих суджень випробуваний, прочитавши його, повинен висловити свою згоду або незгоду.

Нижче наведено алгоритм визначення рівня суб'єктивного локусу контролю.

Вимірювання «рівня суб'єктивного локусу контролю» – алгоритм проведення та обробки результатів дослідження

1 крок: Респондентам пропонується 44 твердження, які описують різні способи інтерпретації людиною соціальних ситуацій, які більш часто зустрічаються і стосуються різних сторін життя і ставлення до них. Вам необхідно уважно прочитати кожне з тверджень, оцінити ступінь своєї згоди або незгоди з наведеними твердженнями і проставити у бланку для відповідей оцінку (див *табл. 1*).

Залежно від того, який із двох варіантів відповідей («А» або «Б») ви використали при проведенні дослідження, відповідно шкала оцінювання буде мати наступний вигляд:

- (зв варіанту «А») поставте навпроти кожного твердження відповідний знак «+» або «так» (згода) чи «-» або «ні», що відповідає вашому вибору. Оскільки тест-опитувальник містить 44 пункти, значення шкали має 44 градації (від 1 до 44). За кожну відповідь, що співпадає з ключем (див. *табл. 2*), респондент одержує один бал. Результати ранжуються від 1 до 44, причому найвищий результат відображає високу інтернальність.

- (за варіанту «Б») оцінюємо за 6-бальною шкалою у діапазоні від «+3» повну згоду, до «-3» повну незгоду, що відповідає наступній шкалі критеріїв оцінки:

- «+3» – повністю згоден;

- «+2» – згоден;
- «+1» – скоріше згоден, ніж не згоден;
- «-1» – швидше не згоден, ніж згоден;
- «-2» – не згоден;
- «-3» – повністю не згоден.

При цьому варіанті оцінювання РСК намагайтесь використовувати весь діапазон оцінок. За кожну відповідь, що співпадає з ключем (див. *табл. 2*), респондент отримує відповідну оцінку. Найвищий результат відображає високу інтернальність (див *табл. 4*).

Результати вибору кожен респондент фіксує у своєму «Індивідуальний протокол дослідження рівня суб'єктивного локусу контролю» форма якого наведена у таблиці 1.

Обробка та інтерпретація результатів дослідження «рівня суб'єктивного локусу контролю»

2 крок: Обробку результатів відповідей необхідно здійснювати за наведеними нижче «ключем», підсумовуючи збіги із «ключем» відповідей, що наведено нижче у таблиці 2.

3 крок: Залежно від того, який із двох варіантів оцінювання відповідей було використано респондентом, «шкали оцінки показників РСК» відповідних варіантів («А» або «Б») до ключа тесту «2РСК» будуть відрізнятися. Для зручності проведення оцінювання та інтерпретації результатів дослідження «2РСК» пропонуємо скористатися таблицями 5.1–5.7.

3.1. Спочатку розглянемо шкали оцінки показників РСК варіанта «А», у якому навпроти кожного твердження проставляється відповідний знак: «+», або «так» (згода), чи «-», або «ні», що відповідає вашому вибору. За кожну відповідь, яка співпадає з ключем (див. *табл. 2*) респондент одержує один бал.

Нижче у таблиці 3 показуємо «шкалу оцінки показників рівня суб'єктивного контролю (РСК) (за варіантом «А») відповідно до ключа тесту.

Таблиця 2

Ключ до тесту «Рівень суб'єктивного локусу контролю» (2РСК)

<i>Ізаг.</i>	+ 2, 4, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 22, 25, 27, 29, 31, 32, 34, 36, 37, 39, 42, 44
	- 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 18, 21, 23, 24, 26, 28, 30, 33, 35, 38, 40, 41, 43

<i>Ід</i>		<i>Ін</i>		<i>Ів</i>		<i>Ім</i>		<i>Із</i>		<i>Іс</i>	
+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
12	1	2	7	19	1	4	6	13	3	2	7
15	5	4	24	22	9	27	38	34	23	16	14
27	6	20	33	25	10					20	26
32	14	31	38	42	30					32	28
36	26	42	40							37	41
37	43	44	41								

Примітка: «Ізаг.» – шкала загальної інтернальності; «Ід» – шкала інтернальності у області досягнень; «Ін» – шкала інтернальності у області невдач; «Ів» – шкала інтернальності у виробничих відношеннях; «Ім» – шкала інтернальності у міжособистісних відношеннях; «Із» – шкала інтернальності ставлення до здоров'я і хвороб; «Іс» – шкала інтернальності у сімейних стосунках.

Таблиця 3

Шкала оцінки показників РСК (за варіантом «А») відповідно до ключа тесту «Рівень суб'єктивного локусу контролю» (2РСК)

Варіант	<i>Iзаг</i>		<i>Id</i>		<i>In</i>		<i>Iв</i>		<i>Im</i>		<i>Iз</i>		<i>Iс</i>	
«А»	+(22)	-(22)	+(6)	-(6)	+(6)	-(6)	+(4)	-(4)	+(2)	-(2)	+(2)	-(2)	+(5)	-(5)
Інтервал min-max	0–44		0–12		0–12		0–8		0–4		0–4		0–10	
Максимальна оцінка	44		12		12		8		4		4		10	
РСК	min значення РСК відповідає «екстернальному локусу контролю»							max значення РСК відповідає «інтернальному локусу контролю»						

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ		
ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ	<i>ЕКСТЕРНАЛ</i> – людина з екстернальним типом локалізації контролю вважає, що все, що з нею діється у житті, залежить від інших зовнішніх факторів	<i>ІНТЕРНАЛ</i> – людина з інтернальним типом локалізації контролю бере відповідальність за всі події, які відбуваються у її житті, на себе
ПРОЯВ	<i>Екстернальний тип локалізації контролю</i> – проявляється, коли людина вважає, що її успіхи або невдачі є результатом дії таких зовнішніх причин, як везіння, доля, випадковість, тиск оточуючих, втручання інших людей і т. п.	Інтернальний тип проявляється, коли людина упевнена, що події, які відбуваються із нею, насамперед залежать від її особистісних якостей, таких як професійна компетентність, цілеспрямованість, рівень здібностей, і є закономірним результатом її професійної діяльності
ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ	У цілому людині із екстернальним локусом контролю притаманний конформізм (від латин. <i>conformis</i> – «подібний», «схожий») – морально-політичний термін, що означає пасивне, пристосовницьке прийняття готових стандартів у поведінці, безапеляційне визнання існуючого стану речей, законів, норм, правил, безумовне схиляння перед авторитетами, ігнорування унікальності поглядів, інтересів, уподобань естетичних та інших смаків окремих людей і т. д.). Їм властива поступлива поведінка, вони надають перевагу роботі в групі , частіше бувають пасивними, залежними, тривожними та невпевненими у собі	Люди із <i>інтернальним локусом контролю</i> більш активні, незалежні, самостійні у роботі, вони частіше мають адекватну (нормальну) самооцінку, що пов'язано із вираженою упевненістю у собі та терпимості до інших людей. Деякою мірою їм притаманний <i>нонконформізм</i> (від англ. <i>non-conformism</i> – незгода). В деяких випадках <i>нонконформізмом</i> називають просто готовність індивіда відстоювати свою особисту позицію в тих випадках, коли вона суперечить позиції більшості. Таким чином, ступінь інтернальності кожної людини пов'язаний із його ставленням до свого розвитку, особистісного росту і самовдосконалення

Результати ранжуються за кожною зі субшкал «2РСК» (варіант оцінювання «А»): «*Iзаг*», «*Id*», «*In*», «*Iв*», «*Im*», «*Iз*», «*Iс*». За кожен збіг із ключем отримуємо один бал (див таб. 2). Зрозуміло, що при додаванні плюсів і мінусів беруться до уваги лише ті твердження, номери яких значаться у «ключі». Найвищий результат відображає високу інтернальність, відповідно мінімальне значення показує стан екстернального локусу контролю.

Максимальний показник РСК, що відповідає «інтернальному локусу контролю» (за варіантом «А»):

- 44 – «*Iзаг*» субшкала загальної інтернальності;
- 12 – «*Id*» субшкала інтернальності у області досягнень;
- 12 – «*In*» субшкала інтернальності у області невдач;
- 8 – «*Iв*» субшкала інтернальності у виробничих відношеннях;

4 – «*Im*» субшкала інтернальності у міжособистісних відношеннях;

4 – «*Iз*» субшкала інтернальності ставлення до здоров'я і хвороб;

10 – «*Iс*» субшкала інтернальності у сімейних стосунках.

Для зручності порівняння та інтерпретації результатів емпіричних даних за різними оцінними параметрами і критеріями, дослідження психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності необхідним є розподілення первинних балів і переведення їх у бал «алгоритму дослідження готовності до інноваційної діяльності» – АДГІД. Опис оцінних параметрів та інтерпретація критеріїв оцінки результатів дослідження «рівня суб'єктивного локусу контролю» (за варіантом «А») наведено у таблицях 5.1, 5.2.

3.2. Розглянемо також шкали оцінки показників РСК варіанту «Б», в якому оцінюємо кожне із тверджень тесту за 6-бальною шкалою у діапазоні від «+3» до «-3», що говорить про «повну згоду» або «повну незгоду» респондента із відповідним твердженням. Шкала критеріїв оцінки: «+3» – повністю згоден; «+2» – згоден; «+1» – скоріше згоден, ніж не згоден; «-1» швидше не згоден, ніж згоден; «-2» – не згоден; «-3» – повністю не згоден. За кожну відповідь, що співпадає з ключем (див. табл. 2), респондент одержує відповідну оцінку.

Результати ранжуються за кожною із субшкал «2РСК» (за варіантом «Б»): «Ізаг», «Ід», «Ін», «Ів», «Ім», «Із», «Іс». Найвищий результат відображає високу інтернальність, відповідно мінімальне значення показує стан екстернального локусу контролю.

Відповідно **максимальний показник РСК**, що відповідає «інтернальному локусу контролю» (за варіантом «Б»):

132 – «Ізаг» субшкала загальної інтернальності;
36 – «Ід» субшкала інтернальності у області досягнень;

36 – «Ін» субшкала інтернальності у області невдач;

24 – «Ів» субшкала інтернальності у виробничих відношеннях;

12 – «Ім» субшкала інтернальності у міжособистісних відношеннях;

12 – «Із» субшкала інтернальності ставлення до здоров'я і хвороб;

30 – «Іс» субшкала інтернальності у сімейних стосунках.

Опис оцінних параметрів та інтерпретація критеріїв оцінки результатів дослідження «рівня суб'єктивного локусу контролю» (відповідно до вибраного варіанта оцінювання «Б») наведено у таблицях 5.1 та 5.2.

Таблиця 4

Шкала оцінки показників РСК (за варіантом «Б») відповідно до ключа тесту «Рівень суб'єктивного локусу контролю» (2РСК)

Варіант	1. Ізаг		2. Ід		3. Ін		4. Ів		5. Ім		6. Із		7. Іс	
«Б»	+(22)	-(22)	+(6)	-(6)	+(6)	-(6)	+(4)	-(4)	+(2)	-(2)	+(2)	-(2)	+(5)	-(5)
Min-max	+66	-66	+18	-18	+18	-18	+12	-12	+6	-6	+6	-6	+15	-15
Інтервал	-66 до +66		-18 до +18		-18 до +18		-12 до +12		-6 до +6		-6 до +6		-15 до +15	
Максимальна оцінка	132		36		36		24		12		12		30	
РСК	min значення РСК відповідає «екстернальному локусу контролю»							max значення РСК відповідає «інтернальному локусу контролю»						

Переведення «сирих» балів у стени

Якщо Ви користувались при дослідженні 7-бальною шкалою, то після одержання сирих балів по шкалах необхідно їх перевести у 10-бальну систему стандартних оцінок – стенив. У цій системі середня за

нормальної вибірки приймається за 5,5 стени, а половина стандартного відхилення прирівнюється до 1-го стени. Таким чином, показники нормального розподілу можуть бути перетворені у стандартні оцінки, які не залежать від їх розмірності.

Шкала загальної інтернальності

від	-132	до	-14	1	від	33	до	44	6
від	-13	до	-3	2	від	45	до	56	7
від	-2	до	9	3	від	57	до	68	8
від	10	до	21	4	від	6	до	79	9
від	22	до	32	5	від	80	до	132	10

Шкала інтернальності в області досягнень

від	-36	до	-11	1	від	6	до	9	6
від	-10	до	-7	2	від	10	до	14	7
від	-6	до	-3	3	від	15	до	18	8
від	-2	до	1	4	від	19	до	22	9
від	2	до	5	5	від	23	до	36	10

Шкала інтернальності в області невдач

від	-36	до	-8	1	від	8	до	11	6
від	-7	до	-4	2	від	12	до	15	7
від	-3	до	0	3	від	16	до	19	8
від	1	до	4	4	від	20	до	23	9
від	5	до	7	5	від	24	до	36	10

Шкала інтернальності у сімейних відношеннях

від	-31	до	-12	1	від	4	до	6	6
від	-11	до	-8	2	від	7	до	10	7
від	-7	до	-5	3	від	11	до	13	8
від	-4	до	-1	4	від	14	до	17	9
від	0	до	3	5	від	18	до	30	10

Шкала інтернальності у виробничих відношеннях

від	30	до	-5	1	від	12	до	15	6
від	-4	до	-1	2	від	16	до	19	7
від	0	до	3	3	від	20	до	23	8
від	4	до	7	4	від	24	до	27	9
від	8	до	11	5	від	28	до	30	10

Шкала інтернальності в області міжособистісних відношеннях

від	-12	до	-7	1	від	2	до	4	6
від	-6	до	-5	2	від	5	до	6	7
від	-4	до	-3	3	від	7	до	8	8
від	-2	до	-1	4	від	9	до	10	9
від	0	до	1	5	від	11	до	12	10

Шкала інтернальності у відношеннях здоров'я і хвороб

від	-12	до	-6	1	від	3	до	4	6
від	-5	до	-4	2	від	5	до	6	7
від	-3	до	-2	3	від	7	до	8	8
від	-1	до	0	4	від	9	до	10	9
від	1	до	2	5	від	11	до	12	10

Результати переведення емпіричних даних дослідження «рівня суб'єктивного локусу контролю» (стенів) ми вважаємо за доцільним, усвою чергу, перевести у бал АДГІД. У таблицях 5.1–5.7. показано шкали критеріїв оцінки показників «2РСК» і ключ переводу їх у бал АДГІД.

Опис критеріїв оцінних параметрів та ключ переводу їх у бал АДГІД

4 крок: Розподілення первинних балів необхідно нормалізувати і перевести у бал «алгоритму дослідження

готовності до інноваційної діяльності» – АДГІД, для того щоб була можливість порівнювати результати емпіричних даних за різними оцінними параметрами і критеріями дослідження психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності.

Розглянемо шкалу критеріїв оцінки рівня суб'єктивної локалізації контролю і ключ переводу їх у бал АДГІД. Для переведення первинних балів у шкалу РСК нами розроблено спеціальні таблиці 5.1 – 5.2. яких наведено критерії оцінки рівня суб'єктивної локалізації контролю і дані переводу їх у бал АДГІД.

Таблиця 5.1

Шкала загальної інтернальності «Ізаг»

Варіант «Б»: min-max	Бал АДГІД	Інтерпретація шкали оцінки РСК	Бал АДГІД	Варіант «А» min-max	%
стени	АГІД	Ступінь рівня РСК	АГІД	первинні бали	%
від 1–2	1	високий рівень екстернальності	1	від 1 до 8	1–20
від 2,1–4	2	екстернал	2	від 9 до 16	21–40
від 4,1–5,4	3	скоріше «екстернал», ніж «інтернал»	3	від 17 до 22	41–50
від 5,5–6	3,5	скоріше «інтернал», ніж «екстернал»	3,5	від 23 до 28	51–60
від 6,1–8	4	інтернал	4	від 29 до 36	61–80
від 8,1–10	5	високий рівень інтернальності	5	від 37 до 44	81–100

Таблиця 5.2

Шкала інтернальності в області досягнень «Ід»

Варіант «Б»: min-max	Бал АДГІД	Інтерпретація шкали оцінки РСК	Бал АДГІД	Варіант «А» min-max	%
<i>стени</i>	<i>АГІД</i>	<i>Ступінь рівня РСК</i>	<i>АГІД</i>	<i>первинні бали</i>	<i>%</i>
від 1–2	1	високий рівень екстернальності	1	від 1 до 2	1–20
від 2,1–4	2	екстернал	2	від 3 до 4	21–40
від 4,1–5,4	3	скоріше «екстернал», ніж «інтернал»	3	від 5 до 6	41–50
від 5,5–6	3,5	скоріше «інтернал», ніж «екстернал»	3,5	Від 7 до 8	51–60
від 6,1–8	4	інтернал	4	від 9 до 10	61–80
від 8,1–10	5	високий рівень інтернальності	5	від 11 до 12	81–100

Таблиця 5.3

Шкала інтернальності в області невдач «Ін»

Варіант «Б»: min-max	Бал АДГІД	Інтерпретація шкали оцінки РСК	Бал АДГІД	Варіант «А» min-max	%
<i>стени</i>	<i>АГІД</i>	<i>Ступінь рівня РСК</i>	<i>АГІД</i>	<i>первинні бали</i>	<i>%</i>
від 1–2	1	високий рівень екстернальності	1	від 1 до 2	1–20
від 2,1–4	2	екстернал	2	від 3 до 4	21–40
від 4,1–5,4	3	скоріше «екстернал», ніж «інтернал»	3	від 5 до 6	41–50
від 5,5–6	3,5	скоріше «інтернал», ніж «екстернал»	3,5	Від 7 до 8	51–60
від 6,1–8	4	інтернал	4	від 9 до 10	61–80
від 8,1–10	5	високий рівень інтернальності	5	від 11 до 12	81–100

Таблиця 5.4

Шкала інтернальності у виробничих відношеннях «Ів»

Варіант «Б»: min-max	Бал АДГІД	Інтерпретація шкали оцінки РСК	Бал АДГІД	Варіант «А» min-max	%
<i>стени</i>	<i>АГІД</i>	<i>Ступінь рівня РСК</i>	<i>АГІД</i>	<i>первинні бали</i>	<i>%</i>
від 1–2	1	високий рівень екстернальності	1	від 1 до 1,4	1–20
від 2,1–4	2	екстернал	2	від 1,5 до 2,9	21–40
від 4,1–5,4	3	скоріше «екстернал», ніж «інтернал»	3	від 3 до 4	41–50
від 5,5–6	3,5	скоріше «інтернал», ніж «екстернал»	3,5	від 4,1 до 5	51–60
від 6,1–8	4	інтернал	4	від 5,1 до 6,5	61–80
від 8,1–10	5	високий рівень інтернальності	5	від 6,6 до 8	81–100

Таблиця 5.5

Шкала інтернальності в області міжособистісних відношеннях (Ім)

Варіант «Б»: min-max	Бал АДГІД	Інтерпретація шкали оцінки РСК	Бал АДГІД	Варіант «А» min-max	%
<i>стени</i>	<i>АГІД</i>	<i>Ступінь рівня РСК</i>	<i>АГІД</i>	<i>первинні бали</i>	<i>%</i>
від 1–2	1	високий рівень екстернальності	1	від 0 до 0,7	1–20
від 2,1–4	2	екстернал	2	від 0,8 до 1,5	21–40
від 4,1–5,4	3	скоріше «екстернал», ніж «інтернал»	3	від 1,6 до 2	41–50
від 5,5–6	3,5	скоріше «інтернал», ніж «екстернал»	3,5	від 2,1 до 2,4	51–60
від 6,1–8	4	інтернал	4	від 2,5 до 3,2	61–80
від 8,1–10	5	високий рівень інтернальності	5	від 3,3 до 4	81–100

Таблиця 5.6

Шкала інтернальності ставлення до здоров'я і хвороб «Із»

Варіант «Б»: min-max	Бал АДГІД	Інтерпретація шкали оцінки РСК	Бал АДГІД	Варіант «А» min- max	%
стени	АГІД	Ступінь рівня РСК	АГІД	первинні бали	%
від 1–2	1	високий рівень екстернальності	1	від 0 до 0,7	1–20
від 2,1–4	2	екстернал	2	від 0,8 до 1,5	21–40
від 4,1–5,4	3	скоріше «екстернал», ніж «інтернал»	3	від 1,6 до 2	41–50
від 5,5–6	3,5	скоріше «інтернал», ніж «екстернал»	3,5	від 2,1 до 2,4	51–60
від 6,1–8	4	інтернал	4	від 2,5 до 3,2	61–80
від 8,1–10	5	високий рівень інтернальності	5	від 3,3 до 4	81–100

Таблиця 5.7

Шкала інтернальності у сімейних стосунках «Іс»

Варіант «Б»: min-max	Бал АД- ГІД	Інтерпретація шкали оцінки РСК	Бал АД- ГІД	Варіант «А» min-max	%
стени	АГІД	Ступінь рівня РСК	АГІД	первинні бали	%
від 1–2	1	високий рівень екстернальності	1	від 0 до 2	1–20
від 2,1–4	2	екстернал	2	від 2,1 до 4	21–40
від 4,1–5,4	3	скоріше «екстернал», ніж «інтернал»	3	від 4,1 до 5	41–50
від 5,5–6	3,5	скоріше «інтернал», ніж «екстернал»	3,5	від 5,1 до 6	51–60
від 6,1–8	4	інтернал	4	від 6,1 до 8	61–80
від 8,1–10	5	високий рівень інтернальності	5	від 8,1 до 10	81–100

Оформлення загальних протоколів дослідження

5 крок: Для аналізу та інтерпретації загальних результатів дослідження оформляємо загальний (колективний) протокол результатів оцінювання «рівня суб'єктивного локусу контролю» («2РСК»), для

цього переносимо емпіричні дані з індивідуальних протоколів респондентів (див. табл. 1) у загальний (колективний) протокол дослідження, приклад оформлення якого наведено у таблиці 6.

Таблиця 6

Протокол результатів дослідження «рівня суб'єктивного локусу контролю»

№ респондента	Субшкали рівня суб'єктивного контролю (інтернальності)														Заг. бал. АДГІД «РСК»	
	1. Ізаг		2. Ід		3. Ін		4. Ів		5. Ім		6. Із		7. Іс			
	Первинний бал	Бал АДГІД	Первинний бал	Бал АДГІД	Первинний бал	Бал АДГІД	Первинний бал	Бал АДГІД	Первинний бал	Бал АДГІД	Первинний бал	Бал АДГІД	Первинний бал	Бал АДГІД		
1																
2																

Примітка: «Ізаг» – шкала загальної інтернальності; «Ід» – шкала інтернальності у області досягнень; «Ін» – шкала інтернальності у області невдач; «Ів» – шкала інтернальності у виробничих відношеннях; «Ім» – шкала інтернальності у міжособистісних відношеннях; «Із» – шкала інтернальності ставлення до здоров'я і хвороб; «Іс» – шкала інтернальності у сімейних стосунках.

УВАГА!!!

Оформляючи документацію результатів діагностики, для дотримання етичних норм і конфіденційності інформації у загальні протоколи не вносимо прізвища респондентів, а лише номер (під яким зареєстровано респондента).

Побудова профілю «2РСК» і наглядне оформлення результатів дослідження рівня суб'єктивного контролю

6 крок: Для більш наочного висвітлення результатів дослідження побудуємо граф-схему (за аналогією дослідження локусу контролю за попереднім варіантом), де на осі ординат (Y) відкладаємо номер респондентів, а на осі абсцис (X) – значення оцінки «локусу контролю» (див. рис. 1). Результати також можуть бути показані у вигляді графіка або у вигляді профілю.

Проаналізуємо кількісно і якісно показники РСК за сімома субшкалами, порівнюючи результати (отриманий «профіль») з середнім значенням (2,5 балів АДГД), що є кордоном між цими типами інтернальності та екстернальності. Відхилення вгору (> 2,5 балів АДГД) свідчить про інтернальний тип контролю у відповідних ситуаціях. Відхилення униз (< 2,5 балів АДГД) свідчить про екстернальний тип РСК.

Здійснюючи аналіз та інтерпретацію представлених у граф-схемі даних (див. табл. 5.1, 5.2, 6 і рис. 1) можна зробити висновок:

- у респондентів № 1 і 5 екстернальний тип локалізації контролю;
- у респондентів № 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10 – інтернальний тип локалізації контролю.

Доцільно побудувати профілі (граф-схеми) для кожної зі субшкал рівня суб'єктивного контролю аналогічно описаному вище способу.

Інтерпретація критеріїв шкали оцінювання показників «рівня суб'єктивного локусу контролю» («2РСК»)

7 крок: Пропонуємо детально розглянути інтерпретацію оцінних показників і параметрів дослідження визначення «рівня суб'єктивного локусу контролю»:

- «Iзаг» субшкала загальної інтернальності;
- «Iд» субшкала інтернальності у області досягнень;
- «In» субшкала інтернальності у області невдач;
- «Iв» субшкала інтернальності у виробничих відношеннях;
- «Im» субшкала інтернальності у міжособистісних відношеннях;
- «Iз» субшкала інтернальності ставлення до здоров'я і хвороб;
- «Iс» субшкала інтернальності у сімейних стосунках.

1. Шкала загальної інтернальності (Iзаг)

Високий показник за цією шкалою відповідає високому рівню суб'єктивного контролю над будь-якими важливими ситуаціями. Такі люди вважають, що більшість важливих ситуацій у їхньому житті були

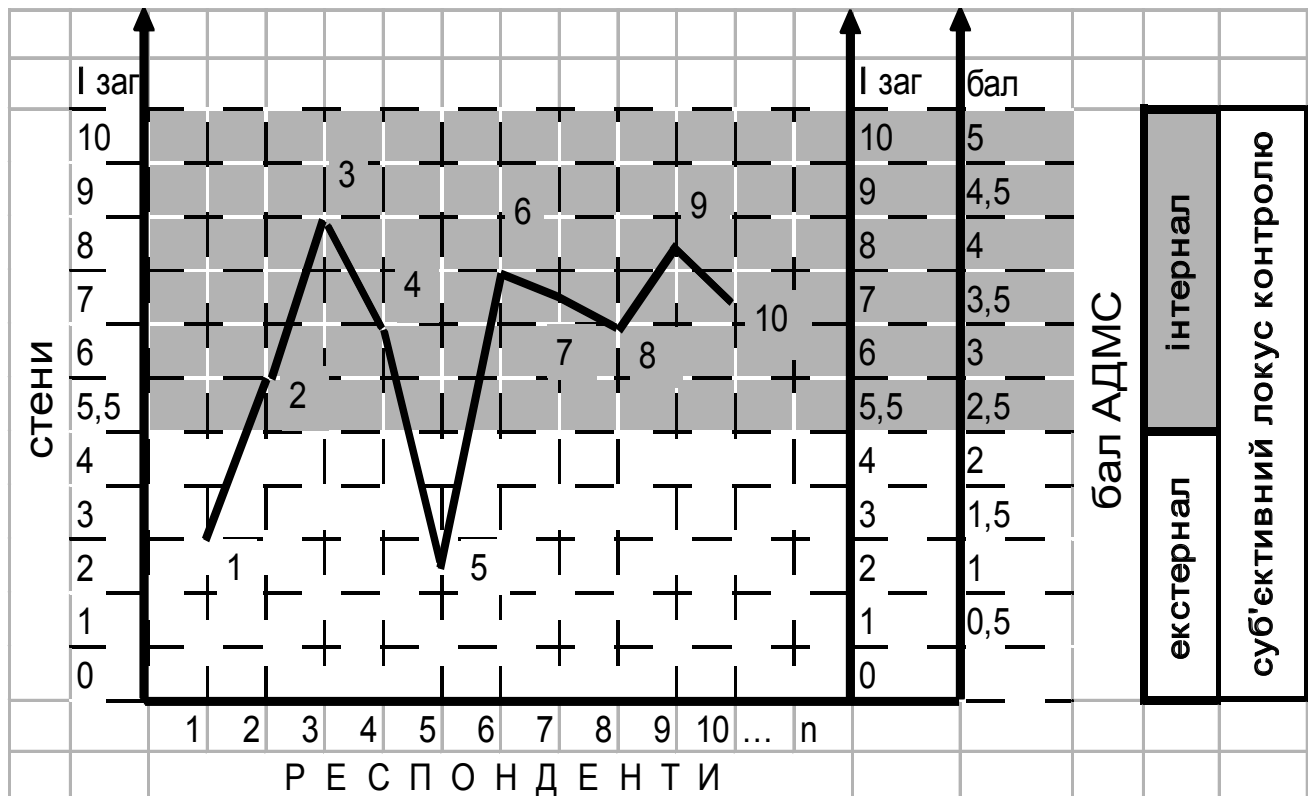

Рис. 1. Профіль графіка результатів дослідження рівня суб'єктивного контролю за субшкалою загальна інтернальність («Iзаг»)

результатом власних дій, що вони можуть ними керувати і, таким чином, відчувають власну відповідальність за ці події і беруть відповідальність за своє життя у цілому.

Низький показник за шкалою «Iз» відповідає низькому рівню суб'єктивного контролю. Такі люди не вбачають зв'язку між власними діями і важливими ситуаціями, що розглядають як результат випадковості або дій інших людей. (Для визначення РСК за цією шкалою необхідно пам'ятати, що максимальне значення показника дорівнює 44 (з 132 за варіантом «Б»), а мінімальне – 0).

2. Шкала інтернальності в області досягнень (Iд)

Високий показник за цією шкалою відповідає високому рівню суб'єктивного контролю над емоційно-позитивними ситуаціями. Такі люди вважають, що всього кращого у своєму житті досягли самостійно, що вони здатні з успіхом йти до наміченої цілі у майбутньому.

Низький показник за шкалою «Iд» свідчить про те, що людина пов'язує успіхи, досягнення і радощі зі зовнішніми обставинами – везіння, щасливою долею або допомогою інших людей. (Максимальне значення показника за цією шкалою дорівнює 12 (з 36 за варіантом «Б»), мінімальне – 0).

3. Шкала інтернальності в області невдач (Iн)

Високий показник за цією шкалою показує про розвинене почуття суб'єктивного контролю над негативними ситуаціями і таких, що виявляються до схильності обвинувачувати самого себе у різноманітних неприємностях і невдачах.

Низький показник за шкалою «Iн» свідчить про те, що людина схильна приписувати відповідальність за подібні події іншим людям або вважати їх результатами невезіння. (Максимальне значення «Iн» – 12 (з 36 за варіантом «Б»), мінімальне – 0).

4. Шкала інтернальності в області виробничих відношеннях (Iв)

Високий показник «Iв» свідчить про те, що людина вважає себе, свої дії важливим фактором організації виробничої (професійної) діяльності, зокрема, у просуванні по службі.

Низький рівень «Iв» вказує на схильність надавати більш важливого значення зовнішнім обставинам: керівництву, колегам по роботі, везінню/невезінню. (Максимум «Iв» – 8 (з 24 за варіантом «Б»), мінімум – 0).

5. Шкала інтернальності в області міжособистісних відношень (Iм)

Високий показник «Iм» свідчить про те, що людина почувається здібною викликати повагу та симпатію інших людей.

Низький рівень «Iм» вказує на те, що об'єкт не схильний брати на себе відповідальність за відношення з оточуючими. (Максимальне значення «Iм» – 4 (з 12 за варіантом «Б»), мінімальне – 0).

6. Шкала інтернальності ставлення до здоров'я і хвороб (Iз)

Високий показник «Iз» свідчить про те, що людина вважає себе багато в чому відповідальною за

власне здоров'я і вважає, що одужання залежить переважно від її дій.

Людина з *низьким «Iз»* вважає здоров'я і хвороби результатом випадку і сподівається, що одужання відбувається в результаті дій інших людей, перш за все, лікарів. (Максимальне значення «Iз» – 4 (з 12 за варіантом «Б»), мінімальне – 0).

7. Шкала інтернальності в сімейних стосунках (Iс)

Високий показник «Iс» означає, що людина вважає себе відповідальною за події, що відбуваються в її сімейному житті.

Низький показник «Iс» вказує на те, що суб'єкт вважає своїх партнерів причиною складних ситуацій, що виникають у його сім'ї. (Максимальне значення «Iс» – 10 (з 30 за варіантом «Б»), мінімальне – 0).

Визначення загальної оцінки (бал АДГІД) дослідження суб'єктивного локусу контролю

Для визначення загальної оцінки дослідження суб'єктивного локусу контролю («Слк» або «2РСК») необхідно всі оцінки за всіма субшкалами перевести у бал АДГІД (алгоритм дослідження готовності до інноваційної діяльності) та здійснити розрахунок за наведеною нижче формулою (1):

$$Слк = \frac{I_z + I_d + I_n + I_c + I_b + I_m + I_s}{7} \quad (1),$$

де:

– Слк – загальна оцінка суб'єктивного локусу контролю;

– Iзаг, Iд, Iн, Iс, Iв, Iм, Iз – назва субшкал суб'єктивного локусу контролю (інтернальність загальна, в області досягнень, невдач, у сімейних відношеннях, виробничих відношеннях, міжособистісних відношеннях, здоров'я і хвороб);

– 7 – кількість субшкал «Рівня суб'єктивного контролю».

Порівняльна характеристика показників інтернальності/екстернальності у респондентів (персоналу освітніх організацій) з MAX і MIN «інноваційністю» наведена нижче у таблиці 7 та рисунку 2, 3.

На рисунку 2 відображено профіль середніх значень оцінних показників інтернальності/екстернальності у респондентів із MAX та MIN значенням «інноваційності», де на осі ординат (Y) відображено оцінку АДГІД, а на осі абсцис (X) – субшкалу «рівня суб'єктивного локусу контролю». Результати також можуть бути представлені у вигляді графіка або у вигляді профілю.

Здійснимо порівняльну характеристику показників інтернальності/екстернальності у респондентів різних категорій: адміністрації, вчителів профільного навчального закладу, учителів початкової школи і колективу організації, емпіричні дані наведено нижче у таблиці 8 та рисунку 4.

Таблиця 7

Середні значення оцінних показників інтернальності/екстернальності у респондентів із MAX та MIN значенням «інноваційності» (за результатами факторного аналізу)

Субшкали рівня суб'єктивного локусу контролю	Середнє MAX, %	Середнє MAX, бал АДГІД	Середнє MIN, %	Середнє MAX, бал АДГІД	Сігма MAX	Сігма MIN
СЛК 2. Інтернальність заг. оцінки	63,7	4	58,2	3,5	13,6	9,9
СЛК 2. Ід. Інтернальність в обл. досягнень	63,9	4	58,2	3,5	15,8	14,1
СЛК 2. Ін. Інтернальність в обл. невдач	60,1	3,5	55,4	3,5	16,3	16,3
СЛК 2. Ів. Інтернальність в обл. виробничих стосунків	67,2	4	59,4	3	19,8	15,6
СЛК 2. Ім. Інтернальність в міжособистісних стосунках	61,4	4	57,7	3,5	24,3	23,7
СЛК 2. Із. Інтернальність у ставленні до здоров'я і хвороб	55,3	3,5	50,8	3,5	27,1	26,1
СЛК 2. Іс. Інтернальність у сімейних стосунках	63	4	54,5	3	14,2	13

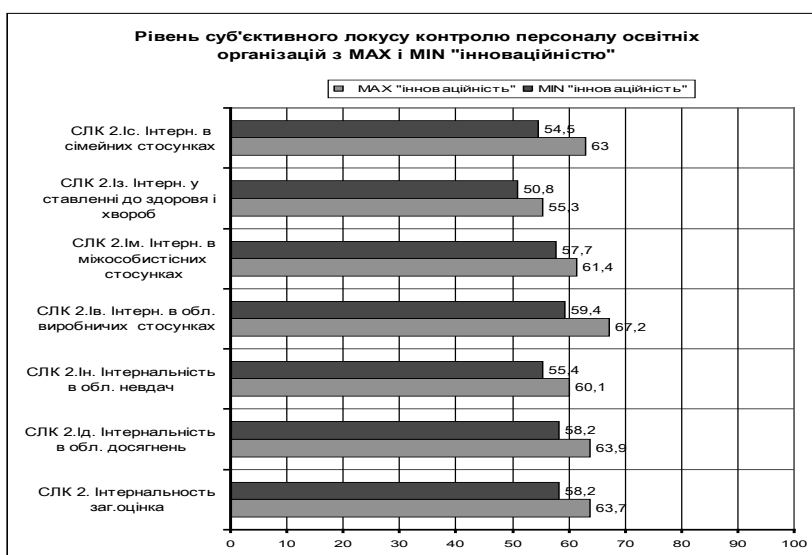

Рис. 2. Профіль середніх значень оцінних показників (%) інтернальності/екстернальності у респондентів із MAX та MIN значенням «інноваційності»

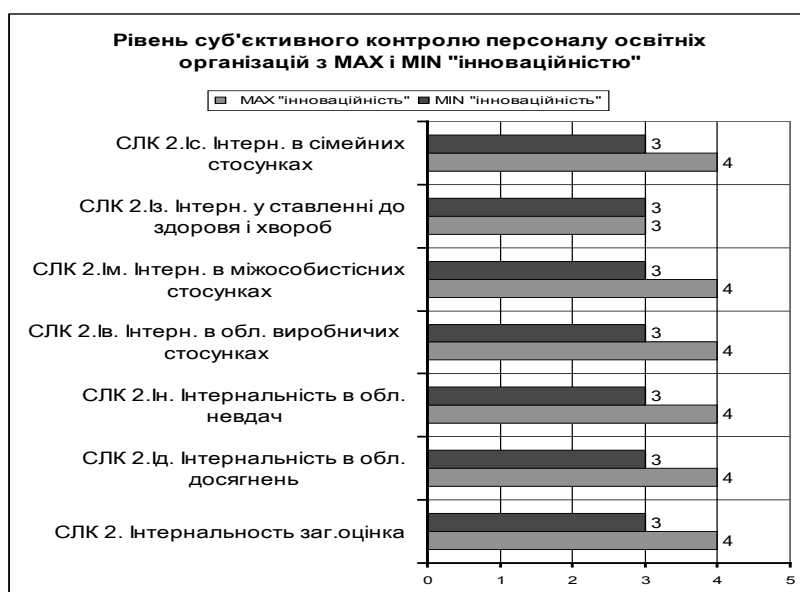

Рис. 3. Профіль середніх значень оцінних показників (бал АДГІД) інтернальності/екстернальності у респондентів із MAX та MIN значенням «інноваційності»

Таблиця 8

Середні значення оцінних показників інтернальності/екстернальності у респондентів різних категорій (адміністрації, вчителів профільного навчального закладу, вчителів початкової школи) і загальна оцінка по колективу організації

респонденти	СЛК 2. Ін. заг	СЛК 2. Ід. Інтернальність в обл. досягнень	СЛК 2. Ін. Інтернальність в обл. невдач	СЛК 2. Ів. Інтернальність в обл. виробничих стосунків	СЛК 2. Ім. Інтернальність у міжособистісних стосунках	СЛК 2. Із. Інтернальність у ставленні до здоров'я і хвороб	СЛК 2. Іс. Інтернальність у сімейних стосунках
АДМІНІСТРАЦІЯ	72,7	73,7	65,4	75,0	81,3	62,5	62,5
ВЧИТЕЛІ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ	60,1	59,6	57,4	61,0	60,1	52,2	57,8
ПОЧАТКОВА ШКОЛА	58,8	60,4	57,8	60,0	62,3	51,9	57,8
КОЛЕКТИВ = А+ПрШ+Пш	63,9	64,5	60,2	65,3	67,9	55,5	59,4

На рисунку 4 покажемо профіль середніх значень оціночних показників інтернальності/екстернальності у респондентів різних категорій адміністрації, вчителів профільного навчального закладу, вчителів початкової школи і колективу організації, де на осі ординат (У) відображено оцінку %, а на осі абсцис (Х) –

субшкали «рівня суб'єктивного локусу контролю». Результати також можуть бути подані у вигляді графіка або у вигляді профілю.

Для інтерпретації результатів оцінювання показників різних субшкал «рівня суб'єктивного локусу контролю» використаємо таблицю 9.

Рис. 4. Профіль середніх значень оцінних показників (%) інтернальності/екстернальності у респондентів різних категорій: адміністрації, вчителів профільного навчального закладу, вчителів початкової школи і колективу організації

Таблиця 9

Шкала критеріїв оцінювання показників субшкाल рівня суб'єктивного локусу контролю і ключ переводу їх у бал АДГІД

%	Бал АДГІД	Рівень інтернальності/екстернальності
10–20 %	1	високий рівень екстернальності
21–40 %	2	екстернал
41–50 %	3	скоріше «екстернал», ніж «інтернал»
51–59 %	3,5	скоріше «інтернал», ніж «екстернал»
60–80 %	4	інтернал
80–100%	5	високий рівень інтернальності

Зауважимо, що тест-опитувальник «Рівень суб'єктивного локусу контролю» (РСК) призначено для індивідуального і групового обстеження. Застосування цього опитувальника можливо при вирішенні широкого кола соціально-психологічних і медико-психологічних проблем у практичній психодіагностиці, при професійному відборі, сімейному консультуванні тощо. Рівень суб'єктивного контролю особистості розглядається як один із нормативних показників особливостей соціалізації людини.

З'ясовано, що РСК підвищується у процесі психокорекційного впливу на особистість. Тому доцільним є застосування РСК для оцінки ефективності методів психологічної корекції. Рекомендується використання РСК в психодіагностиці, індивідуальних і сімейних консультаціях, коучингах для вивчення ефективності соціально-психологічного тренінгу і групової психотерапії, а також у процесі формування психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності засобами рефлексивно-інноваційного тренінгу.

Результати дослідження ставлення особистості до себе як професіонала (усвідомлення себе як фахівця)

Алгоритм дослідження інтегральної характеристики «усвідомлення себе як професіонала»

Розглянемо алгоритм дослідження однієї зі складових інтегральної характеристики «усвідомлення себе як професіонала», що, у свою чергу, є критерієм психологічної готовності до інноваційної діяльності й конкурентоздатності особистості у швидкозмінних умовах (рис. 5).

«Відношення особистості до себе як професіонала» («Сам») оцінюється за величиною значущості для персоналу освітніх організацій їхньої професійної діяльності та визначається за результатами діагностики «самооцінки» [14; 15] і «локусу контролю» [16–19] – інтегральної характеристики самоусвідомленості, що пов'язує почуття відповідальності, готовності до активності та самооцінку [13].

Рис. 5. Модель дослідження ставлення особистості до себе як професіонала та алгоритм визначення інтегральної характеристики «самоусвідомлення себе як професіонала»

Визначення загальної оцінки інтегральної характеристики «самоусвідомлення себе як професіонала»

За результатами дослідження з'ясовано, що для формування психологічної готовності до інноваційної діяльності й конкурентоздатності особистості стимулюючими мотивами можуть бути фактори:

- активно-позитивного відношення особистості до вибраної професії, високого рівня ступеня задоволеності власною професійною діяльністю;
- усвідомлення професійно важливих якостей (ПВЯ) і необхідності їх розвитку, що висуває проблему відношення до себе, «самооцінку»;
- визначення відповідальності людини за власні вчинки та життя, а також готовності до активності.

Для визначення загальної оцінки дослідження відношення особистості до себе як професіонала – інтегральної характеристики «самоусвідомлення себе як фахівця» («Сам») використаємо наведену нижче формулу (2):

$$Сам = \frac{Со + Слк}{2} \quad (2),$$

де:

- «Со» – загальна оцінка (бал АДГІД) діагностики самооцінки;
- «Слк» або «2РСК» – загальна оцінка (бал АДГІД) діагностики суб'єктивного локусу контролю;
- 2 – кількість загальних оцінок («Со» і «Слк» або «2РСК»).

Таким чином, ми змогли за визначенням вище алгоритмом визначити інтегральну характеристику «усвідомлення себе як фахівця» («Сам»), що є критерієм психологічної готовності до інноваційної діяльності й конкурентоздатності особистості у швидкозмінних умовах.

На цьому ми завершуємо серію публікацій у журналі «Освіта та розвиток обдарованої особистості» присвячених опису загального дизайну, діагностичних методів, алгоритму проведення, аналізу, обробки та інтерпретації результатів дослідження складових інтегральної характеристики «усвідомлення себе як фахівця» («Сам»):

1) «самооцінки професійно важливих якостей», а саме:

- № 1 (20) 2014 р. «Інтегральна характеристика усвідомлення себе як професіонала – критерій сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості»: *I частина* [13].

- № 2 (21) 2014 р. «“Самооцінка” як складова інтегральної характеристики “усвідомлення себе як професіонала” – критерію сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості»: *II частина* [14].

2) «суб'єктивного локусу контролю», а саме:

- № 3 (22) 2014 р. «“Локус контролю” як складова інтегральної характеристики “усвідомлення себе як професіонала” – критерій сформованості психоло-

гічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості»: *I частина* [15].

- № 4 (23) 2014 р. «Інформаційно-смісловий компонент дослідження “локусу контролю” – показника сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості»: *II частина* [16].

- № 5 (24) 2014 р. «Відмінні характеристичні особливості особистості з “інтернальним” і “екстернальним” типом суб'єктивної локалізації контролю, і їх вплив на сформованість інноваційності та конкурентоздатності»: *III частина* [17].

- № 6 (25) 2014 р. «Діагностично-інтерпретаційний і прогностичний компоненти дослідження “суб'єктивного локусу контролю” – показника сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості»: *IV частина* [18].

- № 7 (26) 2014 р. «Дослідження “рівня суб'єктивного локусу контролю”, інтегральної характеристики “самоусвідомлення себе як професіонала” – критерію сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості»: *V частина* [19].

- № 8 (27) 2014 р. «Діагностично-інтерпретаційний компонент дослідження “рівня суб'єктивного локусу контролю” – параметра сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності й конкурентоздатності особистості»: *VI частина*.

Ознайомлення і впровадження у практику роботи описаних матеріалів у вищезазначених публікаціях надасть можливість самостійно кожному здійснити повноцінне дослідження оцінних показників і параметрів «самооцінки» («Со») і «суб'єктивного локусу контролю» («1Слк» та «2РСК») – складових інтегральної характеристики «усвідомлення себе як фахівця» («Сам»), що, у свою чергу, є критерієм сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності й конкурентоздатності особистості.

Завершуючи цю публікацію, наголошуємо на тому, що у наступних номерах цього журналу ми розпочнемо серію публікацій, де ретельно розкриємо інформаційний, діагностично-інтерпретаційний компоненти дослідження інтегральних характеристик:

- рівень прагнення до самоактуалізації і ставлення до самовдосконалення;
- мотиваційних характеристик (мотиваційний профіль; мотиваційна тенденція особистості: споживча; особистісно-розвивальна або виробнича спрямованість мотивації);
- індивідуально-психологічних особливостей та емоційно-вольового контролю, що є критеріями сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості.

Ми будемо Вам вдячні за зворотний зв'язок за адресою nika777vera@mail.ru

Продовження наступному номері.

Використані літературні джерела

1. *Бажин Е. Ф., Гольянкина Е. А., Эткінд А. М.* Метод исследования уровня субъективного контроля / Е. Ф. Бажин, Е. А. Гольянкина, А. М. Эткінд // Психологический журнал. – 1984. – Т. 5. – № 3. – С. 152–162.
2. *Ксенофонтова О. Г.* Дослідження локалізації контролю особистості – нова версія методики «Рівень суб'єктивного контролю» / О. Г. Ксенофонтова // Психологічний журнал. – 1999. – Т. 20. – № 2. – С. 103–114.
3. *Хьелл Л., Зиглер Д.* Теории личности: основные положения и применение / Л. Хьелл, Д. Зиглер; Пер. С. Меленевской, Д. Викторовой. – СПб.: Питер Пресс, 1997. – Терминологическая правка В. Данченко. – К.: PSYLIB, 2006
4. *Немов Р. С.* Психодиагностика. Введение в научное психологическое исследование с элементами математической статистики / Р. С. Немов // Психология: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. – 4-е изд. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – Кн. 3. – 640 с.; С. 481–483.
5. *Пантілєєв С. Р.* Методи виміру локусу контролю / С. Р. Пантілєєв; За ред. А. А. Бодальова, В. В. Століна // Загальна психодіагностика. – М.: Вид. МДУ, 1987. – С. 278–285
6. *Повякель Н. І.* Теорія соціального навчання (Дж. Роттер) / Н. І. Повякель. – СПб.: Питер, 2005. – 49 с.
7. *Практическая психология для менеджеров* / Под ред. М. К. Тулушкиной. – М.: Филинь, 1996. – 368 с. – С. 104–109.
8. *Рабочая книга рабочего психолога. Технология эффективной профессиональной деятельности: Пособ. для специалистов, работающих с персоналом.* – М.: Красная площадь, 1996. – 400 с.
9. *Реан А. А.* Практическая психодиагностика личности: Учеб. пособ. / А. А. Реан. – СПб: Изд-во СПб, 2001. – 224 с.
10. *Чудакова В. П.* Модель експертизи і корекції внутрішньої психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності – чинник формування конкурентоздатності особистості / В. П. Чудакова // Освіта і розвиток обдарованої особистості: Щомісячний науково-методичний журнал. – 2013. – № 10 (17) (жовтень). – С. 52–61.
11. *Чудакова В. П.* Управлінська компетентність керівників з формування готовності педагогів до інноваційної діяльності в умовах освітнього середовища профільної школи / В. П. Чудакова // Управління школою. Видавнича група ОСНОВА. – 2012. – № 19–21 (355–357) липень. – С. 10–20.
12. *Чудакова В. П.* Моделі й технологія формування психологічної готовності персоналу організацій до інноваційної діяльності як чинника конкурентоздатності особистості в швидкозмінних умовах / В. П. Чудакова; За ред. С. Д. Максименка (гол. ред.), Л. М. Карамушки та ін. // Т. П. Організаційна психологія. Соціальна психологія. Економічна психологія: Зб. наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – К.–Алчевськ: ЛАДО, 2013. – Вип. 38. – С. 314–326.
13. *Чудакова В. П.* Інтегральна характеристика самоусвідомлення себе як професіонала – критерій сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості: I частина / В. П. Чудакова // Освіта і розвиток обдарованої особистості: Щомісячний науково-методичний журнал. – 2014. – № 1 (20) (січень). – С. 61–69.
14. *Чудакова В. П.* «Самооцінка» як складова інтегральної характеристики «самоусвідомлення себе як професіонала» – критерій сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості: II частина / В. П. Чудакова // Освіта і розвиток обдарованої особистості: Щомісячний науково-методичний журнал. – 2014. – № 2 (21) (лютий). – С. 59–77.
15. *Чудакова В. П.* «Локус контролю» як складова інтегральної характеристики «самоусвідомлення себе як професіонала» – критерій сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості: I частина / В. П. Чудакова // Освіта і розвиток обдарованої особистості: Щомісячний науково-методичний журнал. – 2014. – № 3 (22) (березень). – С. 55–67.
16. *Чудакова В. П.* Інформаційно-смісловий компонент дослідження «локусу контролю» – показника сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості: II частина / В. П. Чудакова // Освіта і розвиток обдарованої особистості: Щомісячний науково-методичний журнал. – 2014. – № 4 (23) (квітень). – С. 60–70.
17. *Чудакова В. П.* Відмінні характеристичні особливості особистості з «інтернальним» і «екстернальним» типом суб'єктивної локалізації контролю, і їх вплив на сформованість інноваційності та конкурентоздатності: III частина / В. П. Чудакова // Освіта і розвиток обдарованої особистості: Щомісячний науково-методичний журнал. – 2014. – № 5 (24) (травень). – С. 47–57.
18. *Чудакова В. П.* Діагностично-інтерпретаційні і прогностичні компоненти дослідження «суб'єктивного локусу контролю» – показника сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості: IV частина / В. П. Чудакова // Освіта і розвиток обдарованої особистості: Щомісячний науково-методичний журнал. – 2014. – № 6 (25) (червень).
19. *Чудакова В. П.* Дослідження «рівня суб'єктивного локусу контролю», інтегральної характеристики «самоусвідомлення себе як професіонала» – критерій сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості: V частина / В. П. Чудакова // Освіта і розвиток обдарованої особистості: Щомісячний науково-методичний журнал. – 2014. – № 7 (26) (липень).
20. *Rotter J. B., Chance J. E., Phares E. J.* Applications of social learning theory of personality. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1972.